

6012

۵۰۰

۶

۷۹۹

دارالکتاب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

www.ketab.ir

عنوان و نام پدیدآور: حکمت نامه فاطمی (فارسی - عربی) محمدی ری شهری با همکاری جمعی از پژوهشگران؛
ترجمه محمد مرادی .

مشخصات نشر: قم: موسسه علمی - فرهنگی دارالحدیث. سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری: ۷۹۹ ص.

فروست: پژوهشکده علوم و معارف حدیث؛ ۱۲۰.

ISBN: 978 - 964 - 493 - 919 - 8

وضعیت فهرست نویسی: آریا

یادداشت: فارسی - عربی .

موضوع: فاطمه زهرا(س)، قبل از هجرت - ۱۱ ق .

موضوع: Fatimah Zahra, The Saint

شناسه افزوده: محمدی ری شهری، محمد، ۱۳۲۵

شناسه افزوده: Muhammadi Reyshahri, Muhammad

شناسه افزوده: مرادی، محمد، ۱۳۳۷ - مترجم

رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ح/۲/۲۷ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۷۳

شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۷۳۹۸۵

طه گمت نامہ

محمد سیدی رومی شہری

فارسی - سبزی

با همکاری

جمعیت از پرورشگران

ترجمہ

محمد مرادی

حکمت‌نامه فاطمی (فارسی - عربی)

محمد محمدی ری شهری

همکاران: مجتبی فرجی، رسول افقی و جمعی از پژوهشگران

مترجم: محمد مرادی

به کوشش: پژوهشکده علوم و معارف حدیث / ۱۲۰

کامل تخریح و مقابله با مصادر: رضا بیرانوند، علی عظیمی، حسین محقیان،

سید محمدحسن مؤمنی، مصطفی صادقی، علینقی پارسایا، محمد مهدی حیدری

کنترل تخریح: محمد مهدی احسانی فر

نقد علمی و اعراب‌گذاری: مرتضی خوش‌نصیب

بازبین ترجمه: محمود کریمیان، سعیدرضا علی‌عسگری

ویراستار فارسی: سعیدرضا علی‌عسگری

سر ویراستار عربی: حسین دباغ

شرح لغات و ویراستاری عربی: حسین انصاری (حمیداوی)

فهرست‌ساز: علی‌اصغر ذریاب

نمونه‌خوان عربی: محمد علی دباغی، عبدالکریم جلی، رعد بهبانی

نمونه‌خوان فارسی: علینقی پارسایا، محمود ساجسی، سید هاشم شهرستانی

صفحه‌آرا: سید علی موسوی‌کیا

حروفچین: حسین افخمیان

خوش‌نویس: حسن فرزندگان

مدیر آماده‌سازی: محمدباقر نجفی

ناشر: سازمان چاپ و نشر دارالحدیث

چاپ: ششم / ۱۳۹۸

چاپخانه: دارالحدیث

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۹۸۰۰۰ تومان

مؤسسه انتشاراتی دارالحدیث

دفتر مرکزی: قم، میدان شهدا، خیابان معلم، پلاک ۱۲۵ تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۲۳ / فاکس: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۷۱

ص. پ ۴۴۶۸ / ۳۷۱۸۵

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم) تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۷۴۰۵۴۵ / فروشگاه شماره «۱» (قم، خیابان معلم،

مجتمع ناشران، طبقه همکف پلاک ۲۹) تلفن: ۰۲۵ - ۳۷۸۴۲۳۰۹ / ۰۲۵ - ۳۷۸۴۲۳۱۰

فروشگاه شماره «۳» (شهر ری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام درب شرقی ۷) تلفن: ۰۲۱ - ۵۵۹۵۲۸۶۱

فروشگاه شماره «۴» (شهر ری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام درب جنوبی) تلفن: ۰۲۱ - ۵۵۹۲۶۲۹۶

<http://darolhadith.ir>

darolhadith.20@gmail.com

<http://shop.darolhadith.ir>

ISBN: 978 - 964 - 493 - 919 - 8

۳ ۴۰۱۴۴۳ ۰۰۶۰۶۷

* کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

فهرست اجمالی

۷	بخش گفتار
۱۷	زیست نامه فاطمه زهرا علیها السلام

بخش یکم: فضیلت‌های فاطمه زهرا علیها السلام

۴۳	فصل یکم: فضیلت‌های مشترک فاطمه و سایر اهل بیت علیهم السلام
۶۹	فصل دوم: جایگاه فاطمه در پیشگاه خداوند تعالی
۹۹	فصل سوم: جایگاه فاطمه نزد پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۳۱	فصل چهارم: جایگاه فاطمه نزد اهل بیت علیهم السلام
۱۳۹	فصل پنجم: منزلت فاطمه علیها السلام در قیامت
۱۵۱	فصل ششم: مصحف فاطمه
۱۶۹	فصل هفتم: حدیث لوح

بخش دوم: حکمت‌های خانوادگی

۱۸۷	فصل یکم: ازدواج
۲۵۵	فصل دوم: خانواده نمونه
۲۸۹	فصل سوم: تولد حسن و حسین

بخش سوم: حکمت‌های اخلاقی و عملی

- فصل یکم: خوبی‌های اخلاق و اعمال ۳۰۷
- فصل دوم: بدی‌های اخلاق و اعمال ۳۴۵

بخش چهارم: حکمت‌های عبادی

- فصل یکم: نماز ۳۵۵
- فصل دوم: نیایش ۳۹۷
- فصل سوم: تسبیح ۴۵۳

بخش پنجم: حکمت‌های اعتقادی - سیاسی

- فصل یکم: امامت امیر مؤمنان و فضائل او ۴۸۵
- فصل دوم: امامت اهل بیت علیهم‌السلام و فضائل آنان ۴۹۷
- فصل سوم: تلاش بی‌پایان در یاری دادن علی علیه‌السلام ۵۰۷
- فصل چهارم: استدلال فاطمه علیها‌السلام در باره فدک نزد ابوبکر ۵۳۱
- فصل پنجم: آنچه پس از رحلت پیامبر بر فاطمه گذشت ۵۹۱
- بخش ششم: حکمت‌های جامع و گوناگون ۷۰۷
- فهرست‌ها ۷۲۳

پیشگفتار

واژه‌شناسی «حکمت»

واژه «حکمت» در لغت، از ریشه «حُکِم» گرفته شده است و «حُکِم» به معنای «منع» است؛ زیرا «حُکِم» و «حُکْم» و «حُکْمَان» مانع ظلم می‌شود. دهنهٔ اسب و دیگر چارپایان نیز در عربی، «حُکْمَة» نامیده می‌شود؛ چون مهارکنندهٔ حیوان است و علم نیز در عربی، «حکمت» نامیده شده است؛ زیرا از جهل عالم، جلوگیری می‌کند.^۱ همچنین بر هر چیز نفوذناپذیری، صفت «مُحکَم» اطلاق می‌شود.^۲

آلوسی در تفسیر روح المعانی، در تبیین واژه «حکمت»، از کتاب البحر جاحظ، چنین نقل می‌کند:

دانشمندان، در معنای این کلمه، ۲۹ قول دارند که برخی از آنها به هم نزدیک اند. پاره‌ای از عالمان، بیشتر این معانی را اصطلاحی می‌دانند که قائل به آنها، به مصداق مهم «حکمت» بسنده کرده و همان را در معنای آن آورده است، وگرنه در اصل، «حکمت» از مصدر «إحکام» است که به معنای استواری در علم و گفتار و کردار، یا همهٔ اینهاست.^۳

۱. ر. ک: معجم مقاییس اللغة: مادة «حکم».

۲. در الصحاح (ج ۵ ص ۱۹۰۲) آمده است: «أَحْكَمْتُ شَيْئاً فَأَحْكَمْتُهُ؛ چیزی را استوار کردم و آن هم استوار شد؛ یعنی پا بر جا و محکم شد».

۳. روح المعانی: ج ۳ ص ۴۱.

بنا بر این، از منظر واژه‌شناسی، کلمه «حکمت»، بیانگر نوعی استواری و استحکام است و در توصیف هر چیز استوار و نفوذناپذیر، اعم از مادی یا معنوی، استفاده می‌شود.

حکمت، در قرآن و حدیث

واژه «حکمت»، بیست بار در قرآن کریم آمده است و خداوند متعال، ۹۱ بار خود را با صفت «حکیم» ستوده است.^۱

تأمل در موارد کاربرد این واژه در متون اسلامی، نشان می‌دهد که حکمت از نگاه قرآن و حدیث، عبارت است از: «مقدمات استوار علمی و عملی و روانی، برای رسیدن به مقصد والای انسانیت» و آنچه احادیث اسلامی در تفسیر «حکمت» آورده‌اند، در واقع، مصداقی از مصداق‌های این تعریف کلی است.

اقسام حکمت

بر پایه آنچه در واژه‌شناسی کلی ذکر شد، حکمت از نگاه قرآن و حدیث، به سه نوع تقسیم می‌شود: حکمت علمی، حکمت عملی و حکمت حقیقی. گفتنی است این تقسیم‌بندی و نام‌گذاری، بر اساس تأمل در کاربردهای واژه حکمت در قرآن و احادیث اسلامی به دست آمده است.

حکمت‌های علمی، عملی و حقیقی، هر یک به منزله پله‌های نردبان استواری هستند که انسان با بالا رفتن از آنها، به قله کمال انسانیت، صعود می‌کند. شایان توجه است که بدانیم پله نخست این نردبان (حکمت علمی) را فرستادگان خداوند متعال، بنا نهاده‌اند. پله دوم (حکمت عملی) را انسان، خود باید بسازد و پس از ساخته شدن آن، آخرین پله جهش به مقام انسان کامل (حکمت حقیقی) را خداوند متعال، آماده می‌سازد.

۱. در قرآن، صفت «حکیم»، ۳۶ بار با صفت «علیم»، ۴۷ بار با صفت «عزیز»، چهار بار با صفت «خبیر» و یک بار همراه با هر یک از صفات «توّاب»، «حمید»، «علیّ» و «واسع» آمده است.

اینک، توضیحی کوتاه در باره گونه‌های حکمت:

حکمت علمی

مقصود از حکمت علمی، هر گونه دانستن یا شناختی است که برای صعود به مقام انسان کامل، ضروری است. به سخن دیگر، هم دانش مربوط به عقاید، «حکمت» است، هم دانش مربوط به اخلاق، و هم دانش مربوط به اعمال. از این روست که قرآن کریم، پس از ارائه رهنمودهای گوناگون در عرصه‌های اعتقادی و اخلاقی و علمی، همه آنها را حکمت می‌نامد و می‌فرماید:

﴿ذَلِكُمْ مِمَّا أَوْحَىٰ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ﴾^۱

این [سفرها] از حکمت‌هایی است که پروردگارت به تو وحی کرده است.*

این مفهوم از حکمت، نخستین فلسفه بعثت انبیای الهی است و قرآن کریم، در آیات بسیار، بر این مطلب، تأکید کرده است، از جمله:

﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ﴾^۲

بی‌گمان، خدا بر مؤمنان در برانگیختن فرستاده‌ای از میان خود ایشان، منت نهاده است، که آیاتش را برایشان می‌خواند و آنها را پاکیزه می‌گرداند و به ایشان، کتاب و حکمت می‌آموزد، هر چند پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند.*

حکمت عملی

حکمت عملی، برنامه عملی رسیدن به مرتبه انسان کامل است. از نگاه قرآن و احادیث، هم دانش و هم عملی که مقدمه تکامل انسان هستند، «حکمت» نامیده می‌شوند، با این تفاوت که دانش، پایه نخست تکامل، و عمل، پایه دوم آن است. احادیثی که حکمت را به فرمانبری از خداوند متعال، مدارا با مردم، دوری از گناهان،

۱. اسرا: آیه ۳۹.

۲. آل عمران: آیه ۱۶۴. نیز، ر.ک: بقره: آیه ۱۲۹ و ۱۵۱، جمعه: آیه ۲.

و اجتناب از نیرنگ تفسیر کرده‌اند، به این نوع از حکمت، اشاره دارند.^۱

حکمت حقیقی

حکمت حقیقی، نورانیت و بصیرتی است که در نتیجه به کار بستن حکمت عملی در زندگی، برای انسان حاصل می‌شود. در واقع، حکمت علمی، مقدمه حکمت عملی، و حکمت عملی، سرآغاز حکمت حقیقی است و تا انسان بدین پایه از حکمت نرسد، حکیم حقیقی نخواهد بود، هر چند بزرگ‌ترین استاد حکمت باشد.

حکمت حقیقی، در واقع، همان جوهر دانش و نور دانش و دانش نور است. از این رو، خواص دانش حقیقی و آثارش، بر آن، مترتب می‌شوند، که از مهم‌ترین آنها، بیم داشتن از خداوند متعال است:

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾^۲

از بندگان خدا، تنها دانایان اند که از او بیم دارند^۳.

در کلام پیامبر خدا ﷺ، حکمت حقیقی، عیناً بر این اثر، منطبق شده است، آن جا که می‌فرماید:

خَشِيَةُ اللَّهِ رَأْسُ كُلِّ حِكْمَةٍ^۴.

بیم از خداوند، اساس هر حکمتی است.

حکمت حقیقی، جاذبه‌ای عقلانی بر ضد کشش‌های نفسانی است^۴ که هر اندازه در جان انسان قوت یابد، به همان اندازه، تمایلات نفسانی در او ضعیف می‌شوند^۵ تا

۱. ر. ک: دانش‌نامه عقاید اسلامی: ج ۲ ص ۳۵۳ (معرفت‌شناسی/بخش پنجم/فصل یکم: معنای حکمت)

۲. فاطر: آیه ۲۸.

۳. حلیه الأولیاء: ج ۲ ص ۳۸۶، مسند الشهاب: ج ۱ ص ۵۹ ح ۴۱.

۴. اشاره است به حدیثی از امام صادق علیه السلام: «الْحِكْمَةُ وَضِدُّهَا الْهَوَى؛ حکمت، ضد هوس است» (الخصال: ص ۵۹۱ ح ۱۳).

۵. اشاره است به حدیثی از امام علی علیه السلام: «كُلَّمَا قَوَّيْتُ الْحِكْمَةَ ضَعَفَتِ الشَّهْوَةُ؛ هر گاه حکمت نیرومند گردد، خواسته‌های نفسانی ضعیف می‌شوند» (غرر الحکم: ح ۷۲۰۵).

آن جا که کاملاً از میان می‌روند^۱ و در این حالت است که عقل به طور کامل، زنده می‌شود^۲ و ادارهٔ انسان را به دست می‌گیرد و از آن پس، زمینه‌ای برای انجام دادن کارهای ناشایست، در وجود آدمی، باقی نمی‌ماند. در نتیجه، حکمت با عصمت همراه می‌شود^۳ و سرانجام، همهٔ ویژگی‌های حکیم و عالم حقیقی، برای آدمی حاصل می‌آید و در بالاترین مراتب علم و حکمت، به والاترین درجات خودشناسی، خداشناسی، امامت و رهبری دست می‌یابد.

سرآمد حکیمان

در میان مردان، پیامبران الهی و اوصیای آنان، در صف نخستین کسانی هستند که به قلّه‌های حکمت علمی، عملی و حقیقی و کمال انسانیت دست یافته‌اند. از این رو، از جانب خداوند متعال، مأمور آموختن علم و حکمت به جامعهٔ بشر شده‌اند.

در میان زنان نیز بر پایهٔ حدیثی از پیامبر خدا ﷺ تنها چهار زن به اوج کمال انسانی دست یافته‌اند. متن حدیث چنین است:

كَمَلُ مِنَ الرِّجَالِ كَثِيرٌ وَلَمْ يَكُنْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا أَرْبَعٌ: أَسِيَّةُ بِنْتُ مُزَاحِمٍ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ، وَ مَرِيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ، وَ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ، وَ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ.^۴

از مردان، شمار بسیاری به کمال رسیده‌اند؛ اما از زنان، جز چهار تن به کمال نرسید: آسیه دختر مزاحم (همسر فرعون)، مریم دختر عمران، خدیجه دختر خویلد و فاطمه دختر محمد.

در میان این چهار زن نیز بر اساس اسنادی که در این کتاب آورده می‌شوند، فاطمه

۱. اشاره است به حدیثی از امام علی علیه السلام در وصف مؤمن: «مَيِّتَةٌ شَهْوَتُهُ؛ خواسته‌های نفسش زنده‌اند» (نهج البلاغه: خطبه ۱۹۳).

۲. اشاره است به حدیثی از امام علی علیه السلام در وصف سالکِ اِلی الله: «قَدْ أَحْيَا عَقْلَهُ وَأَمَاتَ نَفْسَهُ؛ خردش را زنده کرده و نفسش را میرانده است» (عیون الحکم والمواعظ: ص ۳۶۶).

۳. ر. ک: دانش‌نامهٔ عقاید اسلامی: ج ۲ ص ۳۸۱ (معرفت‌شناسی/بخش پنجم/فصل سوم: آثار حکمت/عصمت).

۴. مجمع البیان: ج ۱۰ ص ۴۸۰.

زهره علیها السلام برترین و کامل‌ترین آنهاست و نشان می‌دهد که ایشان سرآمد بانوان حکیم، و سرور زنان جهانیان است.

حکمت‌نامه فاطمی

با در نظر گرفتن این حقیقت که فاطمه علیها السلام در قلّه حکمت علمی، عملی و حقیقی قرار دارد، شخصیت آن بزرگوار از سه زاویه قابل مطالعه و بررسی است. حکمت‌نامه فاطمی تلاشی است نو، با نظمی نوین و تحلیل‌هایی که در راستای زمینه‌سازی برای این پژوهش به آنها نیاز بوده است.

و اینک ترمیمی کوتاه در باره محتوای حکمت‌نامه: حکمت‌نامه فاطمی، شامل یک درآمد، پنج بخش، نوزده فصل و سه تحلیل است. درآمد، گزارشی کوتاه از زندگی فاطمه علیها السلام از تولد تا شهادت است.

بخش اول: فضائل

این بخش، فضائل و کمالات فاطمه علیها السلام را از منظر خداوند سبحان، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام، در پنج فصل گزارش می‌کند. با تأمل در مطالب این بخش، به روشنی می‌توان به جایگاه رفیع آن بانوی بزرگ در وصول به قلّه حکمت‌های علمی، عملی و حقیقی پی برد. از این رو، این بخش، پشتوانه محکمی است برای بهره‌گیری از حکمت‌های اخلاقی، عملی، عبادی و سیاسی ایشان که در فصل‌های دیگر بیان شده‌اند.

بخش دوم: حکمت‌های خانوادگی

این بخش، سه فصل دارد. در آغاز فصل اول، درباره این که از دواج فاطمه و علی علیهما السلام یک امر الهی بوده و جز علی علیه السلام مرد دیگری شایستگی همسری با آن بانو را نداشته، احادیثی آمده است. در ادامه نیز به نکاتی بسیار آموزنده درباره سادگی همراه با معنویت مراسم عقد و عروسی آنان - که سرمشق خوبی برای خانواده‌هاست -، اشاره

شده است.

فصل دوم، گزارشی است از حکمت‌هایی که در زندگی یک خانواده نمونه می‌توان آموخت، مانند: همیاری زن و شوهر، تحمل سختی‌ها، ابراز رضایت از زندگی مشترک و دوری از دنیازدگی.

فصل سوم نیز شامل برخی حکمت‌ها درباره تربیت فرزند است.

بخش سوم: حکمت‌های اخلاقی و عملی

این بخش، در سه فصل، رهنمودهای حکیمانه فاطمی را درباره اخلاق و رفتار پسندیده و ناپسند، نشان می‌دهد.

بخش چهارم: حکمت‌های عملی

رهنمودهای حکیمانه‌ای که درباره نماز، دعا و تسبیحات، از فاطمه زهرا علیها السلام روایت شده‌اند، در سه فصل این بخش آمده‌اند.

بخش پنجم: حکمت‌های سیاسی

می‌توان گفت که بخش حکمت‌های سیاسی، مهم‌ترین بخش حکمت‌نامه فاطمی است. این بخش در پنج فصل به روشنی نشان می‌دهد که فاطمه زهرا علیها السلام برای دفاع از ولایت علوی و رهبری سیاسی - الهی امیر مؤمنان علیه السلام و روشمندی برای آیندگان، همه توان خود را به کار گرفته است، تا آن جا که در این راه، در جوانی به شهادت رسید و نخستین شهید راه ولایت شد.

در فصل اول، سخنان ایشان درباره امامت علی علیه السلام و در فصل دوم، سخنان ایشان درباره رهبری اهل بیت علیهم السلام و فضائل آنان گزارش شده‌اند.

در فصل سوم، موضعگیری‌های فاطمه زهرا علیها السلام در برابر بیعت با ابو بکر و حمله به خانه او برای بیعت گرفتن از علی علیه السلام، و نهایت تلاش او برای یاری رساندن به «امام زمان» خود و مباحث مرتبط با این رخداد، تبیین شده‌اند.

در فصل چهارم، احتجاج فاطمه علیها السلام با ابو بکر در موضوع فدک گزارش و ضمن تحلیلی، سیاسی بودن این ماجرا تبیین شده است.

فصل پنجم به حوادث مرتبط با شهادت فاطمه علیها السلام اختصاص دارد و پایان‌بخش آن، تحلیلی درباره وصیت‌های آن بانوست که بیانگر بصیرت الهی و بینش بالای سیاسی آن بزرگوار است.

سیاس‌گزار

خداوند مَنان را از عمق جان سپاس‌گزاریم که با عنایت او، در سال ۱۳۷۹ هجری شمسی که به نام «امام علی علیه السلام» مزین شده بود،^۱ توفیق یافتیم متن عربی دانش‌نامه امیر المؤمنین علیه السلام را تقدیم بزرگواران و همه علاقه‌مندان کنیم.

و اینک در سال ۱۳۹۵ هجری شمسی که بر پایه همان ملاک می‌توان آن را «سال فاطمه زهرا علیها السلام» نامید، توفیق انتشار حکمت‌نامه فاطمی را یافتیم.

در این جا لازم است از همه کسانی که با همکاری آنان این حکمت‌نامه سامان یافت، صمیمانه تقدیر و تشکر کنم. از فاضل گرامی جناب آقای مجتبی فرجی که جمع‌آوری روایات را عهده‌دار بودند، همچنین از استادان بزرگوار، جناب آقای سید

۱. سال ۱۳۷۹ شمسی، از آن رو توسط رهبر انقلاب اسلامی، آیه الله خامنه‌ای، «سال امام علی علیه السلام» نام گرفت که در آغاز و پایان آن (۶ فروردین و ۲۴ اسفند)، سالگرد عید غدیر واقع شده بود. بر همین اساس، سال ۱۳۹۵ را نیز می‌توان «سال فاطمی» شمرد؛ زیرا در آغاز و پایان آن (۱۱ فروردین و ۳۰ اسفند) سالگرد ولادت حضرت فاطمه علیها السلام قرار دارد. و مقام معظم رهبری در سخنرانی نخستین روز سال ۱۳۹۵ در آستان قدس رضوی فرمودند: «این سال دارای این خصوصیت است که هم در آغاز آن، ولادت با سعادت فاطمه زهرا علیها السلام است - بر حسب ماه‌های قمری - و هم بار دیگر در پایان این سال، مصادف است با همین ولادت مکرم و معزز. از خداوند متعال می‌خواهیم که به یمن وجود فاطمه زهرا علیها السلام که بانوی دو سرا و سیده نساء العالمین است، این سال را برای ملت ایران و برای همه مسلمانان عالم و محبتان اهل بیت مبارک کند و از برکات این ولادت مکرم، ان شاء الله همه استفاده کنند و بهره ببرند».

محمدکاظم طباطبایی، جناب آقای عبد‌الهادی مسعودی و جناب آقای کاظم رحمان‌ستایش که نگارش برخی تحلیل‌ها را بر عهده داشتند، تشکر ویژه می‌کنم. نیز از فاضل ارجمند، جناب آقای محمد مرادی که ترجمه فارسی متن کتاب با قلم ایشان به فرجام رسید، سپاس گزارم.

پروردگارا! به حرمت زهرای اطهر، این خدمت را بپذیر، به همکاران، در خور فضیلت، پاداش ده، ما را مشمول عنایات ویژه آن حضرت، امانتداران قرآن و عترت، و در شمار زمینه‌سازان حکومت جهانی اسلام به رهبری مهدی آل محمد علیهم‌السلام قرار ده و در صف خادمان این خاندان، محشور فرما.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

محمد محمدی ری‌شهری

سوم اردیبهشت ۱۳۹۵

چهاردهم رجب ۱۴۳۷